

BUNJEVAČKA I SOKAČKA VILA.

BOLNOJ SESTRI MOJOJ.

Možnom silom goujen od sudbine,
Razkidoh se prve od rodbine,
Oj od sestre, mile moje seke,
S kom počivah pod srsašćem majke!

Jedne majke jednom u okrilju,
Istog oca grleni ogrlju :
Ko dva oka u glavi čuvani
Par grlčeta sreem milovani.

Bismo jedno ko brat i sestrica,
Brižne glave oko i zenica
Roditeljem, kojim sred umora
Bismo radost, predmet razgovora.

Kad si sestro bila ti devojče,
Ja uz knjigu jošter slabo djače :
Sećaš li se koli si mi mila,
Pesme pojuć život moj sladila ?

Oj od Vile ugodniji glas tvoj,
Probi srce i uzbudi duh moj :
Da prigrlim i uzljubim rod svoj,
Ko pčelica, koja hiti u svoj roj.

Te sad istom što se ja prihvatil
Rodna kola, s njime zaigrati,
Htćdo rodu sladje zapěvati,
Već me sudba goni, u plać prati.

Javna noć je puna crna mraka,
Srce moje još punije rana'
U tudjini od tebe daleko,
Š njih uzdišem mila moja Seko !

Jer nemogu glas s glasom tvojim
Minjat Tezo, sladko meni ime !
Da te ljubim na ustim i čolu
Sred bolesti doma neveselu.

Kad si lane ti u krevet pala,
Smrtlju boreć mene kući zvala,
Da me vidiš i da ruke sviješ
Oko vrata bratu kog miluješ ;

Sreem da me kano zadnjeg puta,
S duševnoga žara u sred usta
Ti poljubcem spojiš dušu s dušom
Jedne sestre u bratu si milom. —

Tada sam ti bolna ah sestrice !
Priletio poput brze ptice ;
Roneć suze teb' uz krevet jao
Bolnom dušom teb motriti stao :

Nebijaše tu smeh s naših ustah,
Tužni pogled u bisernih suzah
Gledasmo se oželjanim gledom,
Ko dve duše čuteć istim čuvtvom.

Sakrivajuć srca bolne rane,
Samo tebi sestro da odlaue :
Kako sam te ah ! ah tešio ja,
Nerosi mi lica seko moja !

Bog je dobar, On će te pokrepić,
Da ćeš zdrava opet ti poletić,
U naručaj tol' čuvtvenog brata,
Koj te ljubi više od suhoga zlata.

Te kad sam te tak' tješio mila,
Da b' prestati grozno plakat bila :
Tebe tješć al u grudih jače,
Groznije mi srce zajauće ! —

Pa kada se od tebe razkida,
Kano oko od svojega vida,
Ko dušica od slomljena tela,
Ko jedini bratac od sestrice,
Na tom svijetu jedne jedinice :

U ogrlju sred kršaja ruku,
Kad ti muklim glasom u jauku
Na raztanku s Bogom reće ja,
S Bogom Tezo! s Bogom sestro moja!

Tužan prizor s nesmiljen' udesa,
Nad kime se ganuše nebesa :

Smilova se Bog u svoj milosti,
Podiže mi sestru iz bolesti ! —

Sunce radosti nij' dugo sjalo,
Još crnijim mrakom zamrčalo ;
Jer mi sestra iznovice pade
U vrućicu bolest, — kraj mi nade !

Ti sad sestro, na rubu grobnice
Stojiš jadna u poslednjoj stisci,
S pretegnute želje željom ožudjena,
Oj izgledaš brati si ljuvena !

Bolnu glavu da mu umorena
Na počinak staviš na ramena ;
Te poslednji valjda put uzdahom,
Da mu rekneš : mili baate s Bogom!

Vi oblaci, što kišu nosite,
I angjeli, koj nad nami bdite,
Bunjevačka Vilo i ti nosi
Sestri mojoj pozdrav sa uzdasi.

Na nju mislim, za nju vjek se molim,
Suze roneć Boga oca prosim :
Pod okriljem sred svoje milosti
Da ju štiti, bolesti oprosti.

A kad gora bujno pozeleni,
Sokolovac ružno porumeni ;
A pličice sred te zemue slasti,
Zapěvaju glasom od radosti :

Tad ću i ja k cilju mojih želja,
Pun žalosti, — ili pun veselja,
K teb' pohitit oka mi zenice,
Ti jedina rođjena sestrice ! —

Zasad samo uzdaj se u Boga,
Predobroga oca svemožnoga ! —
Uz to primi sred borba života
Bratski pozdrav tvog Stepana brata!

Bunjevac.

P I S N I K.

Što poletje svitom ko čas,
Što nadvisi visom gore,
Što priplovi silno more? . .
Pjevca liep glas, pjevca liep glas!

Što je nalik kano sunce,
Sad prosine žar ne zrake,
Sad se krije u o blake? . .
Pjevca serce, pjevca serce!

Ko na svitu živi dovik? . .
Ko se tugom vike bori
Al ga tuga neumori :
Živi pisnik ! živi pisnik !!!
Jukić.

MILANA HISTORIČNA PRIPOVIDKA ZA MLADEŽ I ZA RODITELJE. OD NIKOLE GJORGJEVIĆ VUKIĆEVIĆA.

XX.

„Poštuj Oca tvoga i Mater tvoju
Da dugovičan budeš na zemlji.“

Za obidom Branislav i Strašimir, Milana i Vidosava,

na pitanja Vojvode Mirka naizmenice odgovarahu, pripovida-
jući mu povist, koja je našim čitateljima već poznata. Voj-
voda ih pažljivo slušaše, izjavljutji čas toplo saučestje pram a
stradanju Branislavljevom, čas pofali Milani i Vidosavi, i
zadovoljstvo sa sadašnjim Strašimirovim vladanjem. Brani-
slav i Milana htili su da pri čute gdičkoju oporiju pogrish u
Strašimirovu, ali im ovaj to nedade učiniti, nego rekne :
„Nemojte me nimalo izvinjavati. Ja pripoznajem da sam

jako sgrišijo. Ali šta ću, što je bilo, bilo. Ja mislim bolje je da sam učinjenu pogrišku priznam pa da gledam kako će u je u koliko se može popraviti, nego da je prikrijem i zataim. I to bi isto svakome, koi sgriši, bratski savetovao.

Kad poslanik carev cilu povesti saslušao, tada ovako progovori: „Gospodo i brajto! kneginjici Milani imamo mi svi zafaliti, što, što se sad u ovom lipom društvu veselimo; da nje nije bilo, mi bi se sad neprijateljski kervavili. Silni car naš, kako je čuo za nesriću, koja je postigla kneza Branislava, odma je u tajnom savetu zaključio bijo, da vojsku svoju, čim se izvanski rat sverši, na Brestovac pošlje i Branislava iz tavnice oslobodi. Strašimir bi se po svojoj prilici uporno branio, i tako bi do kervavog boja došlo, u kome bi mnogi ljudi izginiili, a zamak ovaj bijo bi u milevo saterven. Fala dakle budi Bogu, koji je ovo veliko zlo, posredstvom jedne divice, od sviju nas odklonio.“

Milana na ove riči zarumenivši se odgovori: „Oprostite slavni vojvodo, tolika čast meni jamačno nepripada. Mala ona ptičica, koja je nad vedro studenca doletila bila da se napije; isto je toliko prouzrokovala pomirenje kneza Strašimira s moim oteom, koliko i ja. Sve je to blagi i primilostivi Bog po svojoj svetoj volji uradijo.“

Vladiki se verlo dopadne Milanin odgovor pa joj rekne: „Tako je ljubezna kćeri, ti puno pravo imaš. Često se događja u običnom životu da male pričine, velika slidstva za sobom povlače. Tako na primer, tko bi od nas igda pomisliti mogao, da će sritija ili nesritija njegova otduda zavistiti, pada li danas kiša ili sija sunce. Ali da na onaj dan, kad je Čedomil u studenac upao bijo, nije sijalo sunce, nego da je kiša padala, ne bi se on u dvorištu igrao, pa ne bi ni u studenac upao bijo! Milana nebi dobila priliku njega izbaviti i s tim serdce kneza Strašimira umekšati; vojska bi careva na Brestovac udarila; više stotina leševa pokrilo bi bedeme ovoga zamka lelek tužni mater, vrisak silni udovica i jauk nejake siročadi istinuvši junaka, prodirao bi kroz oblake, i padao bi kao sinji kamen na dušu kneza Strašimira, i tako bi on, koi se sada podpuo sritijum čovikom nazivati može, vičitu kletvu i kaštigu Božiju na sebe navukao. Isto tako, ko bi igda mogao pomisliti da će u životu njegovom štogod značiti, stoil mu na stolu ovo ili ono jilo? Ali da se na stolu Marka ugljara u onu nedilju nije našla zdila činija smerčaka, to se možebiti nebi Milana sitila, da se u haljine ugljarove kćeri priobuče, i da stupi u službu kod ovdasnjeg tavnničara. Eto tako je zdila činija smerčaka pomogla te se odklonila od ovoga mista najvetja beda i nevolja. Tako se čudesni promisao Božiji, i u najmanjim stvarima, na koje mi u običnom životu i nepazimo, slavno pokazuje.

Posli ovi riči vladičini, carski poslanik napuni čašu s vinom, i napije u zdravlje svitloga cara. Svi pritomni ustanu, i pomažući vladici odpijavu najpre „Spasi Gospodi ljudi tvoja“ pa onda „Mnogaja lita.“

Zatim se carski poslanik okrene Milani s ričma: „U ovom svečanom času želim izvršiti najvišiji nalog, koi mi je za vas kneginjice pridano. Njegovo veličanstvo naš primilostivi i silni car pošto je doznao kako ste vi ljubav svome oteu u nevolji njegovoj ukazivali, i kako ste se knezu Strašimiru velikodušno osvetili, zapovidijo je meni da vam u ime njegovo, na tom velikom dilu zafalim, i da vam ovu njegovu carsku svojeručnu povelju u ruke pridam!“ S tim prida Milani carsku povelju s velikim visetjim pečatom, koju je u taj par jedan od njegovi pratilaca uneo bio, pa onda produži besidu svoju ovako: „Budueći da otac vaš knez Branislav nema muške dice: zato svitli car u ovoj povelji daruje vama pravo na ime, dostojanstvo i sva dobra Vašega otea, pod tim uvitom da onaj, koga Vi za saputnika Života svog izberete, zajedno sa potomstvom vašim obvezan bude zvati se Branislavljevitj. Živila dakle kneginja Milana jedinica Branislavljeva. Živio njen čestiti roditelj, dobjū, da Bog da, valjanoga zeta, i doživijo svoju unučad knezove Branislavljeviće!“

Branislav bijaše velikom ovom miloštju svoga vlada-

telja silno tronut, i od velike radosti nemogaše ni ričice progovoriti. Milana s najponiznim izražajima izjavi prid licem poslanika carskog veliku svoju zafalnost blagodarnost, na otljučiu carevom, deržeći sebe za nedostojnu tako velike milosti prisvitloga vladatelja i otea otačestva!

Posli obida zaželi vojvoda viditi studenac i cerkvicu. Vidosava odma naredi, da se na vedro svud naokolo zapaljene sviće prilipe, i da se vedro doli spusti za osvitliti mračnu dubljinu ovoga starinskog studenca.

Vojvoda ustaviš od stola sidje se sa cilim društvom u dvorište, da vidi studenac i nagnivši se u dubljinu iz koje je goreti vinac treptio, Milani rekne: „Zaista kneginjice ja se moram čuditi vašoj odvažnosti. Malo je junaka među muškim glavama, koi bi se usudio takovo dilo učiniti. Vi ste na ovom studencu podigli sebi vičiti spomenik ridke odvažnosti i plemenitog požertvovanja svog!“

„Oprostite mi carevi vojvodo, — odgovori Milana, — Ja deržim da je ovaj studenac spomenik svemogućstva i milosti Božije.“

Ja dobro osičam i priznajem da nebi bila u stanju dilo to učiniti bez Božije milosti. Bog mi je sam u onaj mah ulio snagu i kripost. Njegova svemoguća desnica izbavila je Čedomilja od propasti. Neka se dakle svaki onaj koi ovaj studenac ugleda, sitja milosti i svemogućstva Božjega, a ne mene; ja sam samo kao sredstvo poslužila, one velike Božije milosti, koja se ovde na nama izlila!“

Zatim otidu svi u cerkvicu, gdi se carev poslanik prikersti, pomoli Bogu i celiva sv. ikone, pa onda razmatrajući ikonostas rekne: „Budueći da je ditinska ljubav kneginjice Milane k svome oteu tavnicu njegovu u hram Božiji probiratala; to bi ja pridložijo, da se na ikonostasu više carski dveri sa zlatni slovi ispišu ove riči: „Uspomena ditinske ljubavi.“

Na ovo se Milana opet zarumeni i učtivo odgovori: „O ne, takova čast nepristoiše ni jednom smertnom čoviku. Taj nadpis nesmi ovde nikoim načinom mista imati; jer je hram ovaj posvetjen samo jednom svemogućem Bogu!“

Priosveštini vladika Teofan odobravajuči Milanin odgovor rekne: „Ja pridlažem da se umisto nadpisa, koga Milana nije printiti tila, nad carske Dveri sa veliki zlatni slovi napiše: „Poštuj otea tvoga i mater tvoju, da dugovičan budeš na zemlji.“

Pridlog ovaj jednodušno primljen i odma izvršen bude i obećanje, koje Bog u ovoj svojoj zapovisti dobroj i poslušnoj dicit dade, na našoj se dobroj Milani u punoj miri ispunilo.

ULOMAK IZ PRIPOVIDKE „ARNE“ ZVANE.

(Napisao Bjerustjerno Bjeruson.)

Kada je došlo vrime da se marva tira u šumu na pašu, htio je da bude kravar. Otac se protivio; nije prije nikad bio u takvom poslu, a sada mu je već petnajst godinah. Ali on je tako od srca iskao i molio, da je i bilo, kao što je htio; tako je priko čitavog prolića, lita i jeseni dolazio kući samo na spavanje; inače je bio u šumi, sam sa sobom cio dragi dugi dan.

Tamo u usamljenost uzimao je sobom svoje knjige. Čitao je i rezao slova u koru od drveća, hodao je i mislio, čezmio je i pivao; ali kad je u veće došao kući, pa vidio — kako mu pijani otac bije majku, kako ruži i nju i čitavu kuću i kako sbori, da je već bilo blizu da se dade na daleki put — minula je i njegovim srcem želja: da odputuje. Kod kuće je zlo, a knjige ga gone u bili svit, a i zrak ga je mamio priko visokih brigovah.

Tako bi, da se snašao sa Kristijanom, najstarijim kapetanovim sinom, koji je išao za slugom sa konji po drva, da jaši na njih kad se kući vrata. Bio je nekoliko godinah stariji od Arnea, lagan i veseo, nestalan u mislih, ali stalan u poduzećih. Govorio je brzo i izprekidano, najradje ujedno o dvi stvari; jašio je neosedlane konje, gudjao je tice u letu, na muve, a Arnea je izgledao kao pravi ugled života.

I on je pomislljao na putovanje i pričao je Arneu o stranih zemljah, tako da se izgledale kao krunisano svitlim vincom. Primetio je da Arne rado čita i dousrio mu je knjige, koje je sam pročitao. Kako je Arne jednu pročitao, dobio je drugu. Neditljom ostajao je po čitav dan kod njega, učio ga je kakva je naša zemlja upućivao ga je u zemljovidih. Čitavog ovog lita čitao je Arne, da je poblidio i oslabio.

U zimu mu dopustio, da smie i kod kuće čitati. — Znao je da se ima umilit otcu. Počeo je da ide u školu, ali tamo mu je bilo najugodnije, kada je mogao zaklopiti oči, pa se zamisliti medju svojim knjigami kod kuće, a i nijedan djak nije mu već više bio vršnjak.

Godina za godinom — a otac sve gorje postupao sa materom; a i pio je više i patio. A Arne pored svega morao je da gleda da ga razveseli, samo da pribavi za trenut mira majci, da kaže po štogod, što je u srcu prezirao: i — on je počeo da mrzi na oca. Mržnju tu unio je u dubljinu svoje duše, isto tako kao što je unio i ljubav spram matere. Ako se susrio sa Kristijanom pričali su opet o dalekih putevih, a i samomu njemu prešutio je, kako je kod kuće. Ali kad i kad, kada se vraćao kući sa dogovora, kojim su se vinuli u bili svit, kada je sam kući išao i kada je pomislljao, šta će zateći tamo, plakao je i molio Boga, da se on tamo iznad Svojih zvizdah pobrine da može što prije odputovati.

O litu bio je Kristijan a i Arne potvrđen za punolitnog. Odmah posli toga dade se onaj u dilo. Otac je morao pristati da ode na more; poklonio je Arneu svoje knjige; obećao, da će mu rovno pisati i — odputuje.

Sada je Arno bio samac.

U ovo doba opet ga mine želja da piva pisme. Nije više pabirio po starih, pravio je nove, a u nje je lio, što ga najviše tistilo.

Ali su mu misli bile i suviše sumorne; pisme njegove prekidoše se. Ležao je po čitave noći ne sklopiv ni oka; i tako je došao do zaključka, da nemože više izdržati, da mora odputovati; — tražiti Kristijana a — nikomu ni riči nereći. Pomislljao na mater i, — šta će od nje biti? Nije čisto mogao u oči da joj pogleda, i to je odlagalo njegov odlazak od časa na čas.

Jednoga večera sidio je i čitao. Kada ga je popala, tuga latio se knjigah, a nije ni uzeo na um, da su one pojavale otrov. Otac je bio u svatovih, ali su ga još večeras očekivali; mati je bila umorna, a i zebila je od njegova dolazka, pa je zato i legla. Arne skoči kada je grunulo ništo i pipalo — pa ljusnulo o vrata. To je bio otac, koji je došao kući.

„Ti li si? mali mudarče! — hodi, pomozu otcu da ustane!“ Ustane pa se nasloni na klupu. Arne uzme gusle, unese je za otcem u sobu, pa zaključa vrata. „Da, gledaj me, mali mudarče! ne izgledam li lipo? To nije više gizdavi Nils, onaj uznosit krojač! — To ti kažem — da — nikad nepiješ rakije, to je — djavo; taj svit i rodjeno naše meso — — ona se protivu velikašim, a bidnim pruža milost. — — — — — A jao; a jao! dokle sam dotirao!“

(Slidi.)

PROSTI RAZGOVOR SELJAKAH.

Antun. Hvaljen Isus, brate Jvša!

Ivan. Ao! uvek hvaljen bio, brate Antune. Živog ikada, a mrtvog nikada pravo velu ljudi. Pa gdje si mi bogati? ta očekivam te već ko ozeblo sunce. Baš sam neko vece govorio mojoj reduši Tezi, ta da znam pisati, baš bi ti bio pišo, da nam već dodješ. Ej ej! ta nigdi i nikad tvoga razgovora i tvojih pesamah. Ti znaš kako te rado slušam, pa kad mi još koju junačku pesmu zapěvaš, ah! ta onda bi te slušo gladan i žedan; nu koliko radje još uz masne kobasice i dobra šiljerca. Ja ti se brate držim običaja naših otacah, koji su uvek ljubili staro vino i stare prijatelje; a mi smo borme već stare delio, pa ako smo i ostarili, mejdan nećemo ostaviti. A gdje si i kako si mi!

Antun. U poslu sam ti, te s mnoge brige gori mi

glava ko futočkom knezu. Ti znaš kakvi je sad sviet, svaki k sebi kožu dere, — svaki puni svoju torbu; pa da čoviek tu neostane kratkih rukavah, moraš se dobro ogledati i prometati; jerbot danas nema tečevine brez krčevine (t. j. bez truda, muke i napora).

Ivan. Eto ti! ti baš silom hoćeš da obogatiš. Znaj, sad se neda teći. Eto baš radimo pa ipak dost kuburimo. A i kako ne? Ako nam koji novčić padne u kesu, nemože se ni ugrijati, već ga daj. — Tu velika porcia, tu šikucia, tu bis sotona, ta ni ime jim nevalja. Sada uživaju samo učenjaci, bogati rogati, a mi neuki siromaci borme nemožemo se s njimi bosti.

Antun. Eto kako nepametno govoriš; veliš: sad se neda teći. A kako to? ta ni prijašnjih vremenah, kad smo nas dvojica kolo vodili i kitili se perjem, ni onda se nisu plotovi pleli kobasicami; i onda je imo svega dosta samo težak a ne ležak; pa tako je tomu i sad. Pametno radi, štedi i čuvaj, pa ćeš svega imati; a tko uvek ima što mu treba, taj sve više i više obiluje. Evo, mi u ovomu selu vidimo, kako neki sve niže i na niže granje padaju, dok nam pokon nedoteraju do prosjačke torbe; dočim eno opet drugi u svemu napreduju, te čelu kroz vreme zbilja steći i obogatiti se. Eno jedan ruši staru kućicu i pravi lepu, novu; dočim drugomu od sama sebe ruši se oćeva jednoć lepa kuća, a sad nehajniku hoće da se strovali na glavu mu; jerbot kuća nestoji na zemlji, nego na čovėku (mužu) i ženi. Jedan dakle radi, čuva, popravlja i svega ima; dočim drugi lindjuje, pijanduri te kao takovi nehajnik i raspikuća do skora osiromati će do kosti.

Ivan. To je istina; al ja nisam pijanac, ni kartać, niti kakvi ofrkuša da uzalud trošim na se, u se i pada se. Mučim se radim pa opet kuburim i tegotno životarim.

Antun. Hm, hm! veliš radiš, al kako radiš? radiš li u svoje k tomu shodno vreme, i to pametno s razloga? Ti brate veliš da radiš, pa gle, radi i tvoj prvi komiša (sused) magjar, i drugi srbin, a radi i onaj treći plundronoša švabekanja; pa gle on vas sve u radnji nadvisuje, ne kao da bi on od vas više radio, nego što pametnije radi. Ta i naši stari rekoše: da više pomaže mudrina nego jačina; pa gle, i zbilja je tomu tako.

Ivan. Pa kako to?

Antun. Eto vidiš: ti imaš zemlju, od nje svakako moraš platjati (carevinu) porciu, — porez, — pa ma ona tebi obilno rodila il nerodila, nu svakako mnogo zavisi od tebe i od tvoje radnje, da ona tebi džakom, kad ti njoj šakom. Pa kad ti Bog blagosovi punom žitnicom, onda moraš dobro otvoriti oči i pitati barem pametnije ljude, kada i kako, da ti se napuni i kesa s novcem. Vidiš, kako su naši šokci i bunjevci okati slipeci. Oni čim dodju do hrane, odmah bud zašto i prodaju. Al gle, što radi plundronoša. On si hranu čuva do cime, te prodaje kad je hrana skupa. Pa što često i biva, da baš onda naši šokci i bunjevci po skupu opet kupuju hranu; te tako vidiš neki dodju do hrpe banakah, dočim drugi doteraju do golih opanakah. A što tek biva s nami kad godina pofali i nerodi? Žitnice su nam prazne, al trbuh neće za to da zua. Mnogi je tad šokac i bunjevac prinužen prodati kravu, konja, salaš, gumno, vinograd, kuću a napokon i zemlju. A koji to jedamput proda, ode mu nauvike! A to je poglaviti uzrok, da našinci mnogi prodjoše u vjetar.

Ivan. Pravo veliš. Mi neuki prostaci, zbilja smo kod očih slipeci; pa zato tako prolazimo i životarimo ko tikva viseć priko plota. (Slidi.)

UGARSKI ŠOKCI I BUNJEVCI.

IV. ČOVJEK I NAROD.

Ravna Bačko, krasni Banat vedre duše, milokrvno bunjevačko i šokačko koljeno, u ovom vieku, u opakom svietu preo gorah i dolinah moj duh pomisllja, moje oko pogleda na te! Ti si mi malen sviet u velikom svietu! Ti si mi uzna otačbina u prostranoj domovini. Liepa Bačko, Krasni

Banate, Kršna Baranjo i vi ini kraji, kud' dopiru rodi moji, da ste mi stoput pozdravljeni, zdravi i veseli!

Bunjevče, Šokče! promotriš li sebe, opazuješ na sebi vrlinah i manah. Pogledneš li rod svoj, on se po njih odnosi napram narodom uprav onako ko se odnosiš svaki pojedini naprama bližnjemu tvomu. Te ko što pojedinac čovjek ima krepostih, i pogrešakah, tako je i narod krepostan i pregrešan.

Bacimo oko na razvitak duše čovječje, uzmimo preda se čovjeka, vidimo da on sastoji iz tiela i duše, pa kako je duša u početku razvitka svoga kod jednoga čovjeka, tako je i kod jednoga naroda. Isto je tako i svrha toga razvitka, kako u pojedinca tako i u naroda. A pa i razlozi pri tom razvitku, koji djeluju na pojedina čovjeka, oni djeluju i na jedan narod. U tom se dakle prisposoba slaže u pogledu pojedinca napram narodu.

Jer ako razmotrite duševne sile, mila moja braćo! jednoga djeteta, one u njem dremaju; one su nerazvijene, a čedašce je nesviestno; ono nezna govoriti, ono nezna misliti, lučiti zla od dobra, ono će, dade li mu nož u ručicu ubosti najprije sebe, pa onda što drugo. Diete je dakle kraj svega njeznoga osjećaja u sebi nesviestno. Pa mu treba s vana pobude da poluči svrhu t. j. treba mu viditi među ljudmi kasnije u zreli joj dobi kamo da se nagne i, kojom da udari stazom.

Isto tako promotrimo li narod. U početku on drema, on si je nesviestan; njemu treba potaknuća izvan granicah domovine njegove, ako takova neima u samoj domovini svojoj, t. j. ako neima u svojoj sredini ljudih samosviestnih, koji ga pobudjuju na ovo il ono. Inače takav narod, ko i ono nesviestno diete, ostavljen sam sebi, bez pobude nesviestan se radja, nesviestan i izoezava; hoću reći: takav narod neće nikad biti prosviećen.

Kako početak, tako i svrha stranom čovjeka pojedinca, stranom naroda treba da bude razvitak umnih t. j. duševnih i tjelesnih silah. Duševno razvijen narod zove se narod prosviećen, a tjelesno razgranjen naziva se blagostajan. Otle prosvjeta naroda, al otle i blagostanje zemlje.

Nu kao što je pri razvitku čovječanskom početak i svrha, tako su nuždni i razlozi da se s narodom dogodi ovo il ono. Na razvitak bo kako čovjeka tako naroda silno djeluju povoljne sgode il nesgode same, koje ozivamo razlozi.

Razlozi, il uzroci, već po svojoj naravi promiču il prieče narod u razvitku, il ako baš i neprieče, a ono stežu, da narod vjekove i vjekove s tih razloga čami u nazadku. Tu nam upada u oči sama naša domovina. U njoj su prečili razvitku to tjelesnomu to duševnomu kroz hiljade godinah dušmani djedove naše. Greci, Rimljani, Goti, Mongoli, Huni, Avari, Nemci i Turci neprestano zasiedali dobroćudnomu rodu našem, pa i nam na slavenskom jugu; neprekidno su uzbunjivali i napadali praotce naše, — a oni se mačem britkim i demeskinjom šarkom sveudilj morali braniti, sveudilj krvariti za postojbinu i za ognjište svoje. A pa i danas, tko prieči Bošnjake i Hercegovce naše, — dapače Crnogorce i Srbe s Bugari braćom našom u razvitku i prosvjeti? ako ne kleta turska sila, koju žalibože! na sramotu kršćanstva s našom zajedno njeke kršćanske pače katoličke pomažu države. Tko je priečio nas, budimo iskreni! u razvitku Bunjevcah i Šokacah do danas? ako ne naši izrodice.

(Slidi.)

KUĆA BUNJEVAČKA.

TRI KRALJA.

Kod slavianah nije običaj kakvi je taj kod madjarah, i nimacah, da dieca prigodom ove svetkovine u tri kralja priobučena idju u srodne ili poznate kuće sa zvijezdom i svete pisme pivaju. Hvale vriedan običaj ko i onaj bunjevački, kad se u Adventu i osobito na badnji dan Bethlehem nosi, ovim načinom uspomena svetčana u pamet diču boljma se

upia, pak i mužki uče svete pisme pivati, što veoma diže nabožnost kad se u crkvi slože različiti glasovi, pak se tako svete pisme odpivaju.

Slaviani se ne mišaju u onu razpravu koja bi htela odlučiti dali su ovo bili zaisto kraljevi, ili učenjaci, Slavian dobro znade: da se ovi u svetom pismu i kano kraljevi i kano učenjaci bilžije. Jerbo je u ono prastaro vrieme to dvoje mnogoputa sjedinjeno bilo, tako znamo u Davidu o Salomonu o Melchisedeku. Mudrost i učenost je sa priestolja kraljevskog sjala. Žali bože sad više puta što nije svagda tako bilo, već je više puta sa priestolja nestalo i traga mudrosti, pa su se onda okrunjene glave zavele po strasti, i u puku se razlila svaka nevaljanost po njihovom hrdjavom primeru, kako je to bilo osamnajestog stolitja na francoskom priestolju, koje je zaoto najposli u krv i blato pogaženo bilo, naravno na najveću nesriću istog puka.

I to je po nas velika nesrića, što se kod učenjaka nenalazi ona stara viera, ufanje i ljubav prama Isusu, koju su ovi mudraci iztočni dokazali, kad su se po znaku neobične zvizde krenuli da traže novorodjena spasitelja, pak najskuplje svoje darove koje su imali, te su kano žrtvu novorodjenom spasitelju prikazali. Sadanji nikoji učenjaci, mrkim okom gledu, ako se oltari Isusu podiženi zlatom ili srebrom nakite i misle: da bi to oni pametnie znali uporabiti, ako bi se to u njihove kese metnulo; ovi mudraci kad su raznali da Iruda kralja židovskog nakana nije čista, da njegova nije želja da se novorodjenom kralju pokloni, već da ovim načinom siguran postane o njegovoj osobi i usmrći ga, kako su o ovoj zločestoj nakani po angjelu obznanjeni bili, nehtišće poslužiti sriedstvom u rukuh Iruda, za postignuće zločeste svrhe, radi čega nisu se u Jerusolim povratili, već su drugim putem u domovinu svoju odputovali. No nikoji učenjaci nipošto nebi to učinili: da se oni protivie kraljevskoj volji radi božje volje, spremni i deset puta božja volju pristupiti, nego samo jedan nemio gled velikaški izdržati.

Svake dakle slave su vriedni ti kraljevi, koji su Isusa u Bethlehemskej štali za spasitelja pripoznali, i buduće su dospri ivši u Jerusolim zapitali, gdje može taj kralj biti, koga se zviezda na nebu pokazala, to su židove pozorne učinili na porod spasitelja.

O Nadvečerju ovog dana običaj je da se triuh kraljah voda sveti. No voda je ova u osobitoj časti kod slavianah, svaka kuća nastoji barem po jedan bokal kući odneti skojom se onda sve sgrade i sva imanja poškrope.

Voda i Vatra to su dva živalja prirodna, na kojima se sve štoje živo uzdržaje na svietu, iz vode je izišla o stvaranju svieta zemlja, u vodi je na novo kupana da se od mnogih griha po ljudstvu počinjani opere, vodom se krstili Israelci kad su iz sužanstva Egypatskog izvedeni, da postanu odabranim božjim pukom. Vrhu voda je pokazo se Duh Sveti, i zato je u vodi krštenje odredjeno, po kojim se čoviek na novo rodi dušom, i postane dionikom odkupljenja. Radi toga ova se voda velikom svečanostju sveti. Štogod je bilo u Čovičanstvu od Adama sve do najkasnieg kršćanskog doba sveta dobra, Bogu draga, i umiljata, to se sve u pomoć zaziva, angjeli i svetci pod znakom križa Isusova, koji se u vodu spušta, poput onog Štapa Mojzina kojim je u pustinji stina udarena pak se otvorila i silnu vodu izlila, da se puk i živina napili. Od ove vode to drže Slavieni da se neće ukvariti, nije riedko viditi, da se kod nikojih kućah priko više godinah u boci uzdržaje.

(Slidi.)

S V A Š T I C E.

17. Svaki dan radi, pa ti neće Nedilja smetat.
18. Kod pametnoga starešine, nema u kući nesloge.
19. Štoje ditetu Sisa materina, toje svakom rodu i jeziku svoj.
20. Velikom mukom i znojem u litoje radit — a još goreje u Zimu gladovati.

U Futtku,

Lazo Knezević, bilježnik.